

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Али Али Вейсел; катедра „Счетоводство и одит“, Университет по застраховане и финанси – София, професионално направление 3.8. „Икономика“ (Счетоводство, одит и анализ).*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Счетоводство, контрол и анализ“

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 169/22.04.2026 г. на ректора на Университета по застраховане и финанси (УЗФ).

Автор на дисертационния труд: Кирил Ангелов

Тема на дисертационния труд: „Оптимизиране и контрол на сделките между свързани лица в контекста на трансферното ценообразуване“.

Научен ръководител: проф. д.ик.н. Десислава Йосифова.

1. Информация за докторанта

Автор на дисертационния труд е Кирил Ангелов, докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Счетоводство и одит“ на УЗФ, с научен ръководител проф. д.ик.н. Десислава Йосифова, зачислен със заповед № 309/27.10.2022 г. и отчислен със заповед 128/20.03.2026 г.

Докторантът е завършил бакалавърска степен по специалност „Хидрогеология и инженерна геология“ в МГУ „Св. Иван Рилски“ през 2014 г., магистърска степен по специалност „Геотехника и инженерна геология“ във ВТУ „Тодор Каблешков“ през 2018 г. и магистърска степен по специалност „Счетоводство и контрол“ във

Висшето училище по застраховане и финанси (сега УЗФ). Има над 11 години стаж като инженер – геолог и управител на дружество.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е с обем от 165 страници, като изложението е структурирано в увод, три глави, заключение и използвана литература. Използваната литература включва 76 бр. източници на български език, чуждестранни и онлайн източници.

В **увода** са представени актуалността, обектът, предметът, целта, задачите, тезата, методологията и ограниченията на изследването.

Дисертационният труд е посветен на един от най-сложните и **актуални** проблеми в съвременното международно и национално данъчно облагане – свиването на данъчната основа и прехвърлянето на печалби, разгледани през призмата на трансферното ценообразуване. Актуалността на темата е обоснована чрез мащабен анализ на глобалните и регионални процеси. Представени са впечатляващи данни за мащабите на данъчните загуби в световен мащаб, оценявани на стотици милиарди долари годишно, и детайлно проследява еволюцията на международния отговор в лицето на ОИСР, Г-20 и Европейския съюз. Особено значим е акцентът върху спецификите на българската нормативна уредба. За разлика от международните регулации, насочени предимно към трансграничните операции, в България правилата за трансферно ценообразуване са приложими за всички сделки между свързани лица. Това придава на изследването висока практическа стойност за националната икономика и фискална практика.

Обект на изследването са регулаторно признатите методи за справедливо определяне и проверка на пазарния характер на трансферните цени при сделки между свързани лица. Предмет на изследване е регулаторната рамка, фискалните инициативи и конкретните политики в международен и национален контекст, насочени към ограничаване и противодействие на свиването на данъчната основа и прехвърлянето на печалби, с акцент върху корпоративните стратегии за трансферно ценообразуване.

Целта на дисертационния труд е формулирана ясно: разработване на оптимизационни методически модели в областта на трансферното ценообразуване,

приложими при вътрешнофирмен и външен анализ, проверка и контрол на трансферни цени по сделки между свързани лица чрез обосноваване на корекционни подходи за достигане до пазарни ценови равнища. За постигането ѝ са дефинирани логически обвързани *задачи*, включващи изследване на данъчните режими, изясняване на понятийния апарат за свързаност и обосноваване на практически приложими корекционни подходи.

Изследователската *теза* е прецизно дефинирана – авторът защитава разбирането, че в рамките на нормативно регламентирани правила за третиране на сделките между свързани лица е възможно разработването и прилагането на подходящи оптимизационни модели в областта на трансферното ценообразуване, които удовлетворяват финансовите интереси на участващите субекти, като осигуряват баланс между икономическата обоснованост на корпоративните вътрешногрупови сделки и изискванията за защита на фискалните цели на държавата и съответните данъчни органи.

Методологията на изследването е комплексна и адекватна на поставените цели. Използвани са нормативен и сравнителен анализ, системен подход и елементи на моделиране. Изборът на методологически инструментариум позволява на дисертанта да премине от широкото теоретично и международно ниво към конкретни процедури.

Авторът коректно дефинира и *ограниченията* на изследването, като се фокусира върху данъчната гледна точка на понятието „свързани лица“ и ограничава обхвата на оптимизационните модели до три основни типа сделки (имоти, услуги и заеми). Този подход допринася за конкретиката и оперативната приложимост на направените изводи.

Глава първа е със заглавие „Трансферното ценообразуване в международен контекст и през призмата на европейската нормативна уредба“. Чрез нея се полага фундаменталната теоретична и правна основа на дисертационния труд, като се демонстрира интердисциплинарен обхват. Извършва се прецизно разграничение между икономическото съдържание и формата на корпоративните структури, което е критично важно при анализа на механизмите за прехвърляне на печалби. Специално внимание е отделено на фиктивните компании, които се дефинират като инструмент за извличане на предимства чрез анонимност и липса на реална стопанска дейност.

Систематично се изследва еволюцията на европейската нормативна рамка. Анализът включва критичен прочит на констатациите на Европейската сметна палата относно съществуващите дефицити. Успешно се дефинира разграничението между избягване на данъци, агресивно данъчно планиране и укриване на данъци, което позволява диференциране на корпоративните стратегии. Изложението убедително защитава тезата за необходимостта от методологическо сближаване между счетоводните и данъчните подходи.

Глава втора е със заглавие „Принцип на независимите пазарни отношения – същност и насоки за изследване в контекста на трансферното ценообразуване и националните фискални практики“. В нея се анализира принципът на независимите пазарни отношения. Извършва се задълбочен интердисциплинарен анализ на понятието „свързани лица“, като свързаността се разглежда не само през признаците на контрол и участие, но и през икономическата същност на взаимоотношенията.

Централно място в главата заема аналитичният преглед на методите за определяне на пазарните цени. Аргументирано се представя приложимостта на методите. Специално внимание е отделено на анализа на съпоставимостта, който се дефинира като критичен инструмент за доказване в трансферното ценообразуване.

Изложението поставя акцент върху концепцията за икономическата стойност на вътрешногруповите услуги, преминавайки от формално обосноваване на разходите към оценка, базирана на реалната им необходимост и измеримост. Систематично се изследва ролята на документацията за трансферно ценообразуване.

Глава трета е със заглавие „Възможни оптимизационни модели при извършване, анализ и проверка на сделки между свързани лица“. В нея се финализира изследователският цикъл чрез разработването на конкретни приложни решения, насочени към повишаване на данъчната сигурност и оперативната ефективност. Обосновава се необходимостта от създаване на стандартизирани оптимизационни модели, породена от нарастващата сложност на вътрешногруповите трансакции и дефицита на лесно приложими аналитични инструменти в практиката. Изложението се фокусира върху три критични области: сделки с недвижими имоти, предоставяне на услуги и вътрешногрупово кредитиране.

При анализа на сделките с недвижими имоти се предлагат подходи, базирани на обективно установими пазарни ориентери, които минимизират субективните

преценки при определяне на ценовите равнища. В частта, посветена на услугите между свързани лица, моделът поставя акцент върху баланса между ресурсната свързаност и данъчната неутралност, като не допуска необосновани отклонения от пазарната логика. Приложна стойност има и разработената методика за определяне на лихвен процент при заеми между свързани лица. Предлага се алгоритъм за изчисляване на икономически обоснована лихвена величина, с което се преодоляват съществени практико-приложни затруднения и рискове от противоречиво тълкуване.

Разработените модели стъпват върху съществуващата нормативна рамка, но я доразвиват в посока на по-висока предвидимост както за бизнеса, така и за контролните органи. В по-широк план изложението в трета глава доказва, че системното прилагане на тези оптимизационни решения гарантира справедливо третиране на сделките и ефективна защита на фискалния интерес на държавата.

В заключението на дисертационния труд са систематизирани и обобщени основните резултати от изследването, като е направен цялостен обзор на трансферното ценообразуване и механизмите за противодействие на практиките за свиване на данъчната основа и прехвърляне на печалби. Аргументирано се защитава изследователската теза, че в рамките на нормативната уредба е възможно прилагането на оптимизационни модели, които балансират финансовите интереси на субектите с изискванията за защита на фискалните цели на държавата. Изследването убедително потвърждава необходимостта от изисквания, които да ограничават противоречивите практики при данъчния контрол и да намалят риска от данъчно-правови спорове и двойно облагане.

Чрез предложените модели се постига основната цел на труда – обосноваване на подходи за достигане до пазарни ценови равнища. В хода на работата са изпълнени всички поставени задачи: изследвани са съвременните данъчни режими в международен и национален контекст, прецизиран е понятийният апарат за свързаност и са анализирани методите за определяне на пазарни цени.

Дисертационният труд демонстрира задълбочен научен подход, а разработените методически решения притежават реална практическа стойност. Поставените цели са постигнати изцяло, като разработката предлага конкретни и обосновани изводи, които са от съществено значение за повишаване на данъчната предвидимост и ефективността на фискалния контрол в областта на трансферното

ценообразуване.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Поставените цели и задачи на изследването са постигнати и убедително обосновани. В резултат на задълбочения анализ се предлагат оптимизационни методически модели в областта на трансферното ценообразуване, които служат като инструмент за анализ, проверка и контрол на ценовите равнища при сделки между свързани лица.

Разработените модели отчитат специфичната особеност на националната нормативна уредба. Представени са модели за най-разпространените и рискови трансакции – сделки с недвижими имоти, предоставяне на услуги и вътрешногрупово финансиране. В тях е внедрена система от обективни индикатори и подходи, която позволява прецизно доближаване на контролираните цени до пазарните нива.

Предложеният методически подход осигурява подходяща аналитична рамка за събиране и оценка на информацията, като минимизира субективния елемент в процеса на изследване на съпоставимостта. Оптимизационните решения се предлагат като допълващ механизъм към съществуващите контроли, който повишава предвидимостта за бизнеса и укрепва административния капацитет за противодействие на практиките за свиване на данъчната основа и прехвърляне на печалби.

Тези и други анализи и обобщения очертават идеите в дисертационния труд. Те са полезни за търсене на практически решения и ефективни мерки за повишаване на данъчната справедливост и икономическата прозрачност. Трудът осигурява солидна основа за по-нататъшни изследвания, особено в контекста на динамично променящите се данъчни разпоредби.

4. Оценка на научно-приложните приноси

В резултат на изследването са формулирани теоретико-методологични и научно приложни приноси, които са следните:

1. Систематизирана е съвременната нормативната уредба на трансферното ценообразуване и данъчните режими, свързани с противодействието на данъчните злоупотреби, водещи до свиване на данъчната основа и прехвърляне на печалби в

международен контекст.

2. Предложени са насоки за прилагане на секторен анализ като инструмент за проверка на съответствието на сделките между свързани лица с принципа на независимите пазарни отношения, илюстрирани чрез анализ на бизнес сделки в конкретен икономически сектор.

3. Изведена е аналитична рамка за изследване на принципа на независимите пазарни отношения, съчетаваща данъчни, счетоводни, икономически и секторни параметри, като в нейния обхват са обосновани практически приложими корекционни подходи и релевантни цифрови коефициенти за извършване на корекции на прилаганите от свързани лица цени в контролирани сделки с цел доближаване на цените до равнищата на съпоставими неконтролирани сделки..

4. Разработени са оптимизационни методически модели за систематизирани решения при три от най-разпространените типове сделки между свързани лица – продажба на недвижими имоти, извършване на услуги и финансиращи операции по вътрешногрупово кредитиране.

5. Обоснован е потенциалът за практическо приложение на разработените модели както в национална, така и в европейска среда, като се подчертава тяхната двойка полезност - както за повишаване на данъчната сигурност и предвидимост за бизнеса, така и като инструмент за фискален анализ и подпомагане на контрола при трансферното ценообразуване.

Изложените приноси имат подчертано практическа насоченост и са в пряко съответствие с нуждите на съвременната данъчна практика. Те предлагат методологически издържан инструментариум, който е от съществено значение за повишаване на данъчната сигурност, минимизиране на фискалните рискове и осигуряване на обективна база при доказване на пазарния характер на сделките пред контролните органи.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Към дисертационния труд са приложени научни публикации, които са следните:

1. Ангелов, Кирил., Оптимизационни модели при извършване и анализ на сделки между свързани предприятия, научно списание „Механика, Транспорт,

Комуникации“, ISSN 1312-3823 (print) ISSN 2367-6620 (online), бр.1, 2026, стр. III-8 – III-17.

2. Ангелов, Кирил., Методи за определяне на пазарните цени в контекста на трансферното ценообразуване, Втора национална студентска и докторантска конференция „Код дигитално: икономика, образование и социални отношения“, ВУЗФ, Издателство на ВУЗФ "Св. Григорий Богослов", ISBN 978-619-7622-30-0, стр.117-125, 2022.

3. Ангелов, Кирил, Десислава Йосифова., Съответствие с принципа на независимите пазарни отношения в контекста на трансферното ценообразуване – насоки за изследване, 70 години Финансово-счетоводен факултет на УНСС. Международна научна конференция, ISBN Print 13: 978-619-232-668-5, стр. 169-178, 2022.

4. Ангелов, Кирил., Някои аспекти на изследване и представяне на свързаните лица в контекста на трансферното ценообразуване, Десета младежка научна конференция "Аз знам и мога", ВТУ „Т.Каблешков“, 2022 и отпечатан в "Млад форум", младежко издание на Научното списание „Механика Транспорт Комуникации“ ISSN 2367-6558 (print) ISSN 2367-6612 (online) том 11, брой 1, 2022 г., стр. III-39 – III-43.

5. Йосифова, Десислава, Ангелов, Кирил., Проблеми и цели при определянето на цените при трансфери на стоки и услуги между свързани предприятия, научно списание „Механика, Транспорт, Комуникации“, ISSN 1312-3823 (print) ISSN 2367-6620 (online), бр.1, 2026, стр. III-1 – III-7.

Публикациите ефективно представят ключовите научно-приложни приноси на дисертационния труд. Те показват способност за систематизиране и разпространяване на изследвания по начин, който има както теоретична, така и практическа стойност.

6. Оценка на автореферата

Към дисертационния труд е приложен автореферат с обем от 41 страници, който синтезира цялостното изследване. В него се представят систематизирано съдържанието, целите и основните резултати от дисертацията, като по този начин напълно отговаря на нормативните изисквания.

7. Критични бележки и препоръки

Въпреки положителната оценка на дисертационния труд, към автора могат да бъдат отправени някои критични бележки с препоръчителен характер.

В структурата на дисертацията се наблюдава непропорционалност между отделните глави. Теоретичната част значително превишава по обем приложната. При бъдещи изследвания е целесъобразно да се търси по-голяма балансираност, за да се демонстрира еднаква задълбоченост между теория и практика. Уводните бележки и изводите към отделните структурни единици също биха могли да бъдат по-синтезирани.

В практическата част е необходимо по-ясно проследяване на методологическата логика, за да се осигури максимална прозрачност на изследователския подход.

Направените бележки не изискват корекции в настоящия текст и не омаловажават значимостта на постигнатите резултати, а имат за цел единствено да подпомогнат бъдещите разработки.

8. Заключение

Представеният дисертационен труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагане на този закон. Представените материали и резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти в УЗФ. Поради това давам своята положителна оценка и предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Кирил Ангелов в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Счетоводство, контрол и анализ“.

30.04.2026 / София

Подпис: